

Blåberget***

Referansedata

Fylke: Troms
Kommune: Bardu
Kartblad: 1432 I
UTM: Ø:401195, N:7637064
H.o.h.: 110-770moh
Areal: 4640 daa

Prosjektilhørighet: Rike løvskoger 2006, Troms
Inventør: THH, JKL, DSV
Dato feltreg.: 06-09-2006-07-09-2006,
Areal: 4640 daa
Vegetasjonsone: Alpin
Vegetasjonseksjon: O1-Svakt oseanisk

Sammendrag

Blåberget er en mektig sørvestvendt fjellvegg noen kilometer sørøst for Setermoen, øst for Barduelva. Lokaliteten består av hele lisida fra Skilbekkens kløft i nordvest til Tverrelva i sørøst, med de nederste 150-250 høydemetre frodig løvskog og bratte fjellvegger ovenfor.

Frodig boreal løvskog dominerer hele området. Mesteparten er en rik høgstaudeskog, men det er også mindre partier med viersumpskog i forsengkninger lavt nede i lia, i sør også noen små rikmyrpartier, samt også fattigere vegetasjonstyper dominert av bjørk i søndre del. Høgstaudeskogen i Blåberglia har et ganske varmekjært preg med innslag av flere sørlige arter, mens skogen inn mot Tverrelvdalen virker mer preget av et kjølig lokalklima. Treslagssammensetningen er variert, med bjørk og gråor som vanligste treslag, men med betydelig innslag også av selje og rogn. Furu utgjør et beskjedent innslag lengst sør på forhøyningene, dels som kjempetrær (rester etter tidligere mer furudominert skog). Mye av skogen har et åpent preg, med store høgstaude- og strutsevingenger i de bratte lisidene, som kan være vanskelig å ta seg fram i pga. vegetasjonen, stein og død ved. Det er også mer sluttet og kompakt skog, særlig på lavere nivåer. Generelt er skogen i brattlia preget av rasaktivitet, som har gitt en mosaikk mellom gammel skog og yngre suksesjonsfaser. Området er lite påvirket i nyere tid, og skogen har høyt innslag av gamle, til dels grove løvtrær, og mye stående og liggende dødved. Det slakere partiet i sør er gjennomgående mer påvirket, i form av tydelig beitepåvirket, homogen bjørkeskog og også noe vedhogst. I nedkant finnes også enkelte granplantefelt.

Fjellveggene består av løse bergarter og lia preges av hyppig rasaktivitet. Oppe i fjellskrentene er det mange trange skar, hyller, skrenter og rasmarker, som har en rik og kalkkrevende fjellflora med arter som reinrose, rødflangre, lappøyentrøst og rosekarse.

Området er trolig en av de mest verdifulle av sin type i fylket. Det er stort, godt arrondert (selv om liene videre nordvestover under Hompan også burde vurderes), utgjør et typisk og representativt utsnitt av høgstaude-lisideløvskog i regionen, er lite påvirket og har velutviklet naturskogspreg med aktiv rasdynamikk, og et rikt artsmangfold knyttet til skogtypen. Artsmangfoldet er rikt og relativt variert, bl.a. med en del sørlige arter innen flere artsgrupper. Særlig lavfloraen skiller seg ut, med kanskje Europas rikeste kjente forekomst av fossenever som mest særpreget, arten opptrer her på flere hundre trær. I alt er det kjent 6 rødlistearter (1 EN (nordlig aniskjuka), 1 VU (fossenever), 4 NT), men nøyere leiting ville sikkert kunne avdekke en del flere. Området oppfyller godt flere punkter i mangelanalysen for skogvernet i Norge.

Blåberget vurderes som nasjonalt verneverdig (***)

Feltarbeid

Området ble undersøkt av Tom H. Hofton iløpet av to lange dager, 16. og 18. juli 2006. Området er til dels meget tunggått og "langsomt" å registrere pga. struttende vegetasjon, bratt terreng og mye stein og dødved under vegetasjonsdekket, det ble derfor fokusert på å få en generell oversikt over naturforhold, vegetasjon, skogstruktur og artsmangfold framfor å nå over hele arealet. Nedre (og dels midtre) deler av liene i østre 2/3 av området er gjennomgått, og det ble også gjort et søk så langt oppover langs Storstampbekken som det var mulig å komme i skaret for å sjekke rasmerkene i fjellskrenten. I tillegg har vestligste del (nedre del av Skilbekken) blitt undersøkt kort av Jon T. Klepsland og Dag Svalastog. De fleste aktuelle artsgrupper er ettersøkt, men med klart størst vekt på makrolavfloraen og delvis også karplantefloraen. Jordboende sopp er ikke utviklet så tidlig på sesongen og er ikke ettersøkt. Heller ikke vedboende sopp er særlig ettersøkt, fordi det meste av dødveden ligger bortgjemt under tett høgstaudevegetasjon i bratt terreng og ville vært svært tidkrevende å undersøke. Samlet sett anses området som relativt godt undersøkt med unntak av artsmangfoldet, og med unntak av Skilbekkens bekkeløft som det ikke ble tid til å oppsøke.

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Området inngår i verneplan for rike lauvskoger i Troms. Arbeidsgrenser for undersøkelsesområdet var på forhånd bestemt av Fylkesmannen i Troms, og omfattet hele den sørvestvendte lauvskoglia. I forhold til dette arealet er området noe utvidet innover langs Tverrelva og i overkant mot fjellet, mens i sør er den nederste fliken av lia utelatt pga. mye kulturpåvirkning og ungsog.

Tidligere undersøkelser

Området har tydeligvis vært besøkt av enkelte botanikere langt tilbake i tid, noe som er naturlig ut fra hvor dominerende og "tiltrekkende" Blåberget virker i landskapet. Lavdatabasen viser at J.M.Norman samlet lav her allerede i 1865 (enkelte ganske vanlige arter). Fra Karplantedatabasen ved UiO finnes informasjon om fjellrundbelg og rødsveve, og vi kjenner også til at det er funnet marisko her. Granmo (2007) melder om funn av nordlig aniskjuka, gjort av Liv Mølster og Reidun

Haukenes 29. juni 2006, under en kort befarung i regi av Fylkesmannen.

I forbindelse med verneplanen har området tidligere blitt undersøkt av Alfred Granmo i 2005 (Granmo 2005). Den undersøkelsen gir en relativt grundig gjennomgang av vegetasjonstypene og karplantefloraen i området, men omhandler i mindre grad skogstruktur og arts mangfold generelt, og har ikke vurdert verneverdier.

Under naturtypekartleggingen i Bardu (Strann et al. 2005) ble det avgrenset to lokaliteter i området, 37 Tverrelvdalen og 335 Blåberglia. Disse tilsvarer i stor grad hhv. kjerneområde 3 og 1.

Lokalitet 37 Tverrelvdalen ble gitt C-verdi og beskrives som:

“Dette er en lokalitet av bjørkeskog med spredte høgstauder. Lia er forholdsvis bratt. Partier av skogen er lite berørt av tidligere hogst og har derfor spor av kontinuitet med en del død ved og følgearter til denne. Skogslia har mye hekkende trost og her er også brukbart med orrfugl og rugde. De generelle kvalitetene er likevel så vidt begrensede at området vurderes til lokal verdi. Imidlertid har området potensiale for å utvikle seg videre mot kontinuitetsskog om det fortsatt får stå uten større inngrep over en tid.”

335 Blåberglia ble gitt A-verdi og beskrives som:

“Lokaliteten strekker seg hele vegen i lia under Blåberget. Skogen preges av høgstaude bjørkeskog med mye gråor og silkeselje i fuktigere partier. Lia preges av en del ras fra selve Blåberget noe som bryter opp skogen i mange åpnere partier. Her finnes rike lavsamfunn med lungenever, skrubbenever og mange andre følgearter. Deler av de nedre delene er tilplantet med gran. Undervegetasjonen domineres av storbregner med mye strutseving, skogburkne og ormetegl. Fuglelivet er rikt med mye varmekjære spurvefugler som hagesanger, gransanger, gråfluesnapper og gjerdessmett.”

Beliggenhet

Blåberget ligger i Bardudalen, noen få kilometer øst-sørøst for Setermoen, rett opp fra Bardujord på østsiden av dalføret. Det grenser til kulturlandskap og sterkt påvirket skog i nedkant og til snau fjell i bakkant. Mot øst-sørøst ligger Tverrelvdalen, med bekkeløft nederst og løvskog innover. Videre mot sørøst kommer en over mot Bergkletten-området der det er kjent store naturverdier knyttet til rik løvskog. Mot nordvest grenser området til liknende sørvestvendte lier under Hompan, der det kanskje står tilsvarende rike løvskoger som innenfor lokaliteten.

Naturgrunnlag

Topografi

Blåberget består av en mektig sørvestvendt fjellvegg som reiser seg voldsomt opp fra dalbunnen. Fra dalbunnen stiger ei bratt løvskogsli på 150-250 høydemeter før fjellveggen reiser seg videre opp til rundt 700 moh, og videre bakover slakere opp i snaufjellet til Blåbergets topp på 1218 moh. I vest faller Skilbekken ned og danner ei bratt, dels markert bekkeløft. I øst er også ei jevnere sørøstvendt lise opp fra Tverrelva inkludert. Sør i området har en noe slakere og mer varierte hellinger. Selve fjellveggen er en “rufsete” og rasutsatt vegg med hyller, framspring og generelt et ustabil og lettforvitrelig preg med flere større og mindre rasrenner. Den største er dannet av Storstampbekken der store steinmasser helt nylig har rast nesten helt ned mot bebyggelsen, fra ei dramatisk gryte inn i fjellveggen i overkant.

Geologi

Hovedsakelig består berggrunnen i disse traktene av glimmerskifer og glimmergneis. Selve Blåberget utgjør imidlertid en stor kropp av amfibolitt, samt med lag av lys gneis og amfibolitt i veksling i skrentene (Sigmond et al. 1984). Stadige rashendelser har bygd opp et ganske tykt dekke av skred- og forvittringsjord i brattlia under fjellveggen, stedvis med mye stein. Jordsmonnet er i stor grad en fuktig brunjordstype som i nedre deler der det er slakere kan være ganske mektig noen steder.

Klima

Området ligger i svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (O1) (Moen 1998), i en del av fylket der en har rask overgang fra kystpreget klima til innlandsklima. Sørvestvendt, solrik eksposisjon og fjellveggenes varmemagasinerende effekt fører til at lokalklimaet i brattlia imidlertid er uvanlig gunstig i forhold til omgivelsene. Lia mot Tverrelva har et betydelig kjøligere preg, her vil kalde fjellvinder ha stor innvirkning på lokalklimaet.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Frodig løvskog preger nesten hele området under skoggrensa. Treslagssammensetningen er variert, men bjørk og dels gråor er generelt vanligst, isprengt stedvis mye rogn og selje. På tørrere og fattigere vegetasjonstyper dominerer bjørka, noe en særlig ser i søndre del, men vanligvis er det snakk om blandingsskog.

Hovedlia under Blåberget domineres av en svært frodig høgstaudekog, som veksler mellom åpne høgstaudeenger og noe mer sluttet skog. Lia har en ganske tydelig fuktighetsgradient, fra en tørr og raspreget høgstaudeutforming øverst som domineres av bjørk (samt noe selje), og med tiltakende fuktighet nedover økende frodighet og glidende overgang til en stedvis glissen gråor-bjørkeskog med lokalt mye selje og rogn (vegetasjonstype mye gråor-heggeskog av høgstaudestrutseving-utforming), og videre noe sumpskog der terrenget slakner av mot bunnen. Struttende strutsevingåkre preger skogen flere steder, særlig i søkk og i nedre deler der det er fuktigst. Ved Fagerheim har en på tidligere dyrka mark treløse strutsevingåkre der skogen ennå ikke har etablert seg. Glissent tresatt sumpskog av ulike Salix-arter kommer lokalt inn både på flater mark nederst i lia, samt i søkk i den søndre delen av området.

Lokalklimaet er varmt og gunstig, både som følge av eksposisjonen og av fjellveggenes varmemagasinerende effekt. Dette

slår ut på vegetasjonen. Høgstaudevegetasjonen er svært frodig og høyvokst, men likevel ikke spesielt artsrik, og dominert av typiske arter som strutseving, turt, skogstjerneblom, vendelrot, myskegras, kranskonvall, stornesle, bringebær, eng-humleblom, firblad, rød jonsokblom. Trollurt opptre i store mengder på fuktig brunjord under den struttende vegetasjonen. Mer sparsomt inngår også hegg (kratt og trær opptil 15 cm diameter), villrips, fjelltistel, trollbær, skogmarihånd, krattmjølke og et par steder i fuktig gråor-heggeskog også skogsvinerot (nær nordgrense i Norge). Tørrere partier har arter som ormetelg, hengeaks og hundekveke. Langs bekkesøkk og fuktige sig brytes den ensformige høgstaudevegetasjonen opp, og en får et mer variert utvalg der det også inngår en del fjellplanter, så som fjell-lok, hårstarr, fjellfiol, fjellfrøstjerne, gulsildre. I sumpskogspartier inngår bl.a. hestehov, mjødur, åkersnelle, myrsnelle, samt gulsildre, ballblom, jåblom etc. Granmo (2005) nevner også marisko fra et sted 150 meter nordvest for Fagerheim i slik skog.

I den søndre, slakere delen veksler vegetasjonen en del. Generelt er det fattigere forhold her, med ganske mye småbregneskog der bjørk er tilnærmet enerådende. Dette er en mer homogen skog enn vanlig ellers i området, som også virker en del beitepåvirket i partier. Her finnes også mindre fragmenter av blåbær-bærlingskog med bjørk og noe furu. På et lite parti i en tørr skråning står et lite parti furudominert skog, dette er eneste sted i området der furu utgjør en viktig del av tresjiktet. Ellers har en enkelte tette granplantinger som så vidt kommer innenfor området i nedre deler.

Våte senkninger med glissen viersumpskog og små sigevanns-rikmyrer (mosaikk mellom rik sumpskog, åpen rikmyr og krattbevekst myr) finnes også i dette området. Registrerte arter omfatter bl.a. harerug, gulstarr, hårstarr, myrhatt, breiull, dvergjamne, bjønnbrodd og svartopp. Se Granmo (2005) for ytterligere beskrivelse av myrvegetasjonen. Han nevner for øvrig også stortveblad, fjellstarr og tvebustarr på ei bakkemyr ved "Skjelelva" (trolig menes Skilbekken).

Når en brekker rundt lia innover mot Tverrelvdalen står det fortsatt en frodig høgstaudeskog, men den har likevel et mer ordinært preg, og virker mer artsfattig. Dette har trolig sammenheng med generelt tydelig kjøligere lokalklima, kanskje med kalde fjellvinder ned gjennom dalføret. Selv om det fortsatt inngår en del rogn og selje blir bjørk og (i nedre deler) gråor mer enerådende enn i den varme lia under Blåberget.

Fjellveggene og rasmerkene over skogen består av striper med kalkrike bergarter som fører til en rotete topografi, med vekslende mellom nakne stup, hyller med skifergrus og kalkskrenter, rasmarker, trange skar og raskløfter langt ned i skogen. Hyppig rasaktivitet preger hele området, som av den grunn er til dels farlig å ta seg fram i. Spesielt dramatisk er et parti der Storstampbekken faller ned; her er gravd ut ei innestengt gryte i fjellveggen, med lutende klipper som stenger på sidene og bratte rasmarker og grusvifter i bunnen. Vegetasjonen er best utviklet på noenlunde stabiliserte skrenter, hyller og rasmarksskråninger. Her finnes en kalkkrevende flora av både fjellplanter og sørligere, noe varmekjære arter i blanding. På stabilt terreng er reinrosehei vanlig. Fra artsinventaret kan nevnes rødflangre (mye), brudespore, fjellrapp, fjellbakkestjerne, snøbakkestjerne, lappøyentrøst (mye), rødsildre, setermjelt, fjellhvitkurle, blårapp, bergveronika, flekkmure, marinøkkel, fjellrundbelg, dvergjamne, rynkevier, rosekarse (ganske vanlig stedvis i skrentene). Langs rasrenna dannet av Storstampbekken ble det også registrert berggull.

I vest danner Skilbekken ei ganske markert bekkekløft, med bratte stryk og flere fossefall. Dette bidrar ganske betydelig til å øke variasjonen i området. Her er det potensial for rike og spesielle vegetasjonssamfunn, både knyttet til bekken (fuktighetskrevende arter) og til rasmarker (særlig i øvre del, der det er et større parti skrentete, løs rasmark).

Skogstruktur og påvirkning

Fjellveggene i Blåberget består av løse bergarter som danner hyppige ras av ulik størrelse. Dette preger i stor grad løvskogen i skråningen under og er en viktig faktor for skogens alder og struktur. En har derfor en mosaikk mellom gammelskog og skog i yngre suksesjonsfaser, styrt av rashyppigheten. Storstampbekken illustrerer dette godt, her har store steinmasser nylig rast ut og dratt med seg mye skog nedover. Raset har ebbet ut på rundt 120 moh bak Berglund. I rasrenna vil en snart få en etablering av ung løvskog. Spredt i lia finner en også kjempemessige steinblokker som stammer fra mindre steinsprang eller gamle ras, men som nå er "lukket inne" av skogen. Generelt illustrerer området godt effekten av ras som naturlig forstyrrelsesfaktor.

Ofte er skogen ganske åpen, og delvis har en store åpne høgstaude-strutseving-enger der foryngelsen trolig er problematisk pga. den frodige vegetasjonen. Særlig i nedre deler på litt slakere terreng finnes imidlertid også en del mer sluttet skog. Mye av skogen er gammel, variert og uryddig, med gamle og til dels grove trær, og temmelig rikelig med stående og liggende dødved av alle treslag. Særlig selje oppnår store dimensjoner stedvis, med trær på 50-80 cm flere steder. Rogn bærer en del preg av beiteskader fra elg, som også rapportert av Granmo (2005). Skråningen er til dels vanskelig å ta seg fram i pga. bratt terreng, steinblokker, mye læger og struttende høgstaudevegetasjon. Størsteparten av skogen i området er temmelig lite påvirket i nyere tid. Selv om det pga. rask omsetning er vanskelig å vurdere tidligere tiders påvirkning, antas at denne i hvert fall i brattlia har vært ganske beskjeden slik at det er god kontinuitet i gamle trær og død ved. Likevel vil sikkert de nedre delene mot gårdene ha vært gjenstand for noe vedhogst tidligere.

I nedkant sørøst for Fagerheim kommer det også inn en del granplantefelt, skarpt avgrenset i brokete mosaikk med riksumpskog, høgstaudeløvskog og partier med noe furu.

Den bjørkedominerte skogen på fattigere vegetasjonstyper i søndre del har generelt et mer homogent og påvirket preg; dårlig sjiktet, små dimensjoner og lite død ved. Disse partiene er også en del beitepåvirket. I mosaikk med denne skogen finner en imidlertid også senkninger med gammel sumpskog (dels meget grov selje her). Sumpskogene har for det meste et åpent skogbilde, preget av flerstammete og krokete, gamle trær.

Furu spiller liten rolle i skogen i dag, men enkelte slakere partier lengst sør har noe innslag av treslaget. Det er eldre trær med dimensjoner rundt 30-40 cm og anslått alder rundt 200 år. I tillegg inngår enkelte spredtstående kjempefuruer i bjørkeskogen, med dimensjoner opp mot 100 cm diameter. Dette er gamle restelementer fra en skog som i eldre tider hadde større innslag av furu, men der selektiv hogst av slike trær kombinert med manglende foryngelse har ført til at furua i dag i stor grad er erstattet av bjørk. Foryngelsesforholdene virker vanskelige for furua, og kanskje har brann opprinnelig vært

en viktig foryngelseskatalysator for treslaget her.

For øvrig kan også nevnes et lite areal langs veien nedenfor Fagerheim, et stykke nedenfor grensene for det avgrensede området. Det er snakk om rundt 10-15 daa, som står avmerket som "NR" (=naturreservat) på N50-kartet, men som ikke gjenfinnes på Naturbase. Her står en svært spesiell furuskog, hovedsakelig på småbregnemark. Det er en kompakt, virkesrik og høyproduktiv skog med et uvanlig blødningspreget skogbilde. Unge og middelaldrende trær dominerer, men isprengt også et titalls høyreste kjempefuruer på 50-100 cm diameter. Disse trærne er fortsatt i god vekst og kan sikkert bli enda mye større. Dette er et svært sjeldent eksempel på rik lavlandsfuruskog, og som illustrerer hvilken type meget kraftig furuskog som tidligere var vidt utbredt og vanlig på tilsvarende rik mark i lavlandet både i Troms og ellers i landet tidligere. Registranten har ikke sett noe tilsvarende andre steder i Norge. Arealet er svært lite, og det burde vurderes om det er mulig å utvide noe østover. I kanten av furuskogen står det også noen halvstore lerketrær, disse burde fjernes.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Blåberget. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Blåberglia

Naturtype: Gammel lauvskog -
BMVERDI: A
Areal: 1373,0daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 110-400 moh

Området består av livsida under stupene på Blåberget, en 3,5 km lang strekning mellom kulturlandskap, granplantefelt og sterkt påvirket areal i nedkant og fjellvegg i overkant. Det er en svært frodig løvskog over det hele, store arealer av høgstaudetype, i søkk og nedre deler delvis med store "strutsevingåkre", og på flattere terreng i sør får en også inn litt åpen riksumpskog med *Salix* spp. Treslagsvariasjonen er heterogen, men bjørk og gråor er nok vanligst, vekslende med mye isprengt rogn og selje. Ofte er skogen ganske åpen, særlig der det er mye stein i skogbunnen, men det er også mer sluttete partier. Skogen er gammel, med gamle, ganske grove trær og mye stående og liggende dødved. Fjellveggene bak, som består av løse og skifrige bergarter raser ofte og dette preger også skoglia under. En har derfor en mosaikk mellom gammel, stabil skog og skog i yngre suksesjonsfaser etter rashyppigheten. Storstampbekken har nylig rast ut og dratt med seg mye skog nedover. Generelt illustrerer området godt effekten av ras som naturlig forstyrrelsesfaktor.

Artsmangfoldet er rikt både mht. karplanter og lav, bl.a. med en del sørlige arter som forekommer på eller nær sin nordgrense. Karplantefloraen er rikest på ustabile steder (rasmark, bekkesøkk etc.), og en kan nevne arter som skogsvinerot, myskegras, hegg, villrips, trollurt og trollbær i tillegg til vanlige høgstauderarter. Marisko skal være funnet her tidligere. Løvtrærne har uvanlig rike og frodige lobarionsamfunn, ikke minst er diversiteten stor, med mange arter. Fossenever er stedvis svært vanlig og finnes sikkert på mange hundre trær totalt. Interessant var også puteglye, som nå er kjent fra to lokaliteter i fylket. Den var også stedvis vanlig. På ei selje har det også blitt påvist nordlig aniskjuka, ett av to funn i fylket. Fuglefaunaen er også rik med mange varmekjære spurvefugler som hagesanger, gransanger, gråfluesnapper og gjerdesmett (Strann et al. 2005).

Både størrelse, vegetasjonstyper, skogstruktur og arts mangfold tilsier at området er svært viktig - verdi A.

2 Blåbergskrenten

Naturtype: Sørvendt berg og rasmark - Kalkrik og/eller sørvendt bergvegg
BMVERDI: B
Areal: 366,8daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 220-680 moh

Lokaliteten består av selve fjellveggen og rasmarkene over skogen i Blåberget. Stripper av kalkrike bergarter ligger her, og sørger for en rufsete topografi, med vekslende mellom nakne stup, hyller med skifergrus og kalkskrenter, rasmarker, trange skar og erosjonsrenner. Hele området preges av hyppig rasaktivitet. Spesielt dramatisk er det der Storstampbekken faller ned, her har bekken gravd ut ei bratt gryte inn i fjellveggen, som det er mulig å ta seg inn i nedenfra, og en får følelsen av å stå inne i en fjellhall. Det er kun partiet omkring denne gryta som er nærmere undersøkt. Vegetasjonen er best utviklet på noenlunde stabiliserte skrenter og rasmarksskråninger. Her finnes en kalkkrevende flora av både fjellplanter og sørligere, noe varmekjære arter i blanding. Av påviste arter kan nevnes rosekarse (mye), lappøyentrøst, brudespore, rødflangre og marinøkkel, mengder av reinrose, fjellrundbelg. Oppunder fjellveggen ble det sett vandrefalk, men det er usikkert hvorvidt det er snakk om hekking eller ikke.

Området har utvilsomt stor viktighet for kalkkrevende fjellplanter, kanskje også for rovfugl, og vurderes foreløpig som viktig - verdi B.

3 Tverrelvdalen ytre

Naturtype: Bjørkeskog med høgstauder -
BMVERDI: C
Areal: 535,0daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 140-360 moh

Sørøstvendt lside i nedre del av Tverrelvdalen, opp fra Tverrelva. Dette tilsvarer ytre del av naturtypelokalitet 37 Tverrelvdalen hos Strann et al. (2005). Skråningen er fuktig, og her står en frodig høgstauder- og (mindre arealer) storbregne-løvskog. Treslagssammensetningen er variert, og veksler mellom bjørk, gråor, selje og spredt rogn. Særlig frodig og rikt er det i fuktige sig, der det er typisk med store arealer gråordominans med høyt innslag av selje. Flere steder er skogen relativt åpen. Skogen er ganske gammel, med brukbare dimensjoner og en del stående dødved, trolig også liggende (vanskelig å bedømme pga. vegetasjonen som dekker over skogbunnen). Bjørkeskogen (tar over gradvis mer oppover) er partivis mer homogen og smådimensjonert. Bekkekløfta til Tverrelva er ganske markert, men jevnt bratt i skråningene (lite berg), og har i liten grad spesielle kvaliteter som bekkekløft betraktet. Grensa for kjerneområdet er satt så langt innover det ble undersøkt, men trolig burde det utvides innover til å omfatte hele naturtypelokalitet 37.

Karplantefloraen er rik, uten at spesielt sjeldne arter ble påvist. Også lavfloraen er relativt frodig, med mye skrubbenever på stammene, men diversiteten virker temmelig ordinær (i motsetning til Blåberglia). Strann et al. (2005) nevner mye hekkende trost og brukbart med orrfugl og rugde.

Området er ganske stort, det har en frodig løvskog, som samtidig er ganske gammel, men arts mangfoldet virker noe ordinært, og på samme måte som Strann et al. (2005) vurderes det derfor som lokalt viktig - verdi C.

Artsmangfold

Samlet sett har Blåberget et rikt og velutviklet arts mangfold knyttet til rike løvskoger, både sumpskog og lisdøløvskog. Artsutvalget er relativt variert, både mht. artsgrupper og økologiske grupper (men best utviklet for lav, karplanter og fugl). I tillegg har en rik fjellflora i bergskortene. Signal- og rødlistearter opptrer rikelig, inkludert uvanlige og til dels sjeldne arter. Generelt har arts mangfoldet et sørlig element, som en kan kjenne igjen både for karplanter, lav, vedboende sopp og fugl.

Karplantefloraen i løvskogene er svært frodig, men "som vanlig" ikke spesielt artsrik. Høgstaudevegetasjonen har likevel et sørlig og varmekjært preg, med innslag av arter som her opptrer nær sin nordgrense, bl.a. skogsvinerot. Dette gjelder særlig på litt tørrere partier. Også langs bekkesøkk og våte sig blir artsutvalget mer variert, hvor særlig en del næringskrevende fjellplanter gjør seg gjeldende.

Derimot har de kalkrike rasmarene oppe i skrenten rike og relativt sjeldne karplantesamfunn, med et stort utvalg av kravfulle og kalkkrevende fjellplanter. Skrentenes beskaffenhet og variasjon gir grunnlag for mange sjeldne arter. Mye rødflange og reinrose er typisk, og sammen med bl.a. en del rosekarse tyder dette på gode forhold der det også kan dukke opp sjeldenheter.

Det er først og fremst lavfloraen som skiller seg ut mht. arts mangfoldet i området, og da i første rekke rikbarkssamfunn av lobarion-arter på løvtrærne. Særlig rogn og selje, men også andre *Salix*-arter og i noen grad gråor, har meget frodige lobarionsamfunn. "Mengdeartene" skrubbenever, filthinnelav, kystårenever, skjellglye, ulike vrengearter etc. opptrer svært vanlig, men i tillegg finner en et bra utvalg av andre arter som er sjeldne nasjonalt eller regionalt, og gruppa framviser en diversitet/artsantall som er sjeldent høy til Troms å være. Puteglye er en sørlig art som bare er kjent fra noen få lokaliteter i fylket (rapportert fra Blåberget, Rydningstverrelvalia og Klyvimyrbekken av Granmo (2005), men disse opplysningene ligger ikke på Lavdatabasen). I Blåberglia opptrer arten til dels vanlig i partier, og ble sett på mange titalls trær.

Mest spesielt er likevel den meget rike forekomsten av fossenever. Arten ble sett både nede i sumpskogene på *Salix* spp., men den opptrådte langt mer tallrikt oppe i brattskråningen og ble sett gjennom hele hovedlia hovedsakelig på selje og rogn. Hyppigheten varierer, med svært rike forekomster både i østre og vestre del, mens den er langt sjeldnere i midtre parti (samsvarer med generelt noe svakere utviklete lobarionsamfunn i denne delen). Samlet sett dreier det seg trolig om mange hundre trær som bærer fossenever. Arten er i Norge knyttet til tre ulike skogtyper. De fleste funn er gjort i sump- og flommarksskog, mens lokaliteter i løvskogskledde lisdoler og fossesprutsoner (da ofte på grankvister) er klart færre. Blåberglia skiller seg ut som ganske så spesiell, i det en her har masseforekomst av arten i ei solvarm lisdole, som riktignok er relativt fuktig, men som likevel er tørrere enn det som vanligvis forbindes med arten. I så måte minner lokaliteten en del om Sanddøldalen i Grong (Nord-Trøndelag) der den også opptrer i ei varm, sørvendt lisdole, da hovedsakelig på alm. Noe liknende kjennes også fra Rana (Selforslia) og Tysfjord (nær Ulsvåg) (Geir Gaarder pers. medd.). Samtidig er Blåberglia kanskje den rikeste enkeltforekomsten av arten en i dag kjenner til i Europa. Det er bare et fåtall kjente forekomster som har opp mot eller over 100 trær med arten, i tillegg til de nevnte også Alappmoen i Målselv. Selv om kunnskapsgrunnlaget er noe tynt, og arten trolig er en god del oversett i Troms og nordre Nordland, ser det ut til at den i dag har en fordeling med mange og små forekomster i flommarksmiljøer, mens de rikeste forekomstene finnes i lisdoler.

Skorpelav ble ikke undersøkt, men antas å ha brukbart, om enn ikke veldig stort, potensial.

Vedboende sopp er dårlig undersøkt (svært tidkrevende og tungt å undersøke læger under den tette vegetasjonen). Det ble observert en del trivialarter som inngår i rike løvskogsmiljøer, så som viftelærsopp, tofargekjuke, lønnekjuka, skorpekjuka, Byssomerulius corium og barksoppen *Hyphodontia crustosa* (meget vanlig på stående døde *Salix*-stammer), samt vidt utbredte løvskogsarter som seljekjuka, valkildkjuka, labyrintkjuka, knuskkjuka og raggkjuka. Imidlertid ble det også påvist interessante innslag. Ved Storstampbekken ble småporekjuka funnet på ei grov seljelåg. Denne kjuka finnes i rike løvskoger, har en klart sørlig utbredelse og er ganske vanlig i Sør-Norge (særlig i frodige moldjords-edelløvskoger), men er ifølge Soppdatabasen 2007 tidligere ikke kjent lenger nord enn Brønnøy i Nordland. Dvergmuslingsopp *Resupinatus applicatus* har noenlunde samme utbredelse, men er nord for Trondheimsfjorden tidligere bare funnet i Storjord. Den ble sett på samme låg som småporekjuka. *Ceriporia purpurea*, som trolig er en ganske god signalart på rike løvskogsmiljøer, ble funnet på ei grov seljelåg i et sumpskogssøkk i søndre del. Den inngår lokalt i rike løvskoger i fylket, men er ikke vanlig noe sted, verken her eller ellers i landet. (Alle funnopplysninger fra Soppdatabasen).

Det mest oppsiktsvekkende artsfunnet i området er utvilsomt nordlig aniskjuka, som ble funnet et stykke oppe i lia langs Storstampbekken av Liv Mølster i juni 2006 (Granmo 2007, Liv Mølster pers. medd.). I 2005 ble den også funnet av Alfred Granmo i Bergkletten, bare noen få kilometer lenger sør (Granmo 2007). Dette er de to eneste nyere funn av arten i Nord-Norge siden i Saltdalen i 1880-årene. Arten er meget sjelden nasjonalt, men med en del nyere funn på Østlandet de siste årene, og synes å være knyttet til gammel skog med betydelige naturverdier. (For en grundig gjennomgang av økologi og utbredelse i Norge, se Røsok & Heggland 2004).

I vest danner Skilbekken ei ganske markert bekkekløft, der det også er flere fossefall. Her kan det være potensial for en del spesialiserte arter, både av fuktighetskrevende moser og lav, samt av karplanter. I øvre del er et større parti treløs skrent/rasmark som kan være spennende mht. karplanter. Det ble ikke tid til å undersøke kløfta.

Strann et al. (2005) karakteriserer fuglelivet som rikt, med mange varmekjære spurvefugler som hagesanger, gransanger, gråfluesnapper og gjerdesmett. Her bør være gode muligheter også for bl.a. dvergspett. Under inventeringen i 2006 ble det også sett vandrefalk seilende oppe i stupene.

Tabell: Artsfunn i Blåberget. Kolonnen **Totalt antall av art** summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen **Funnet i kjerneområde** henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerneområde (nr)
Ormetungefamilien	Botrychium lunaria	Marinøkkel	NT		
Korsblomstfamilien	Braya linearis	Rosekarse		10	10
Orkidéfamilien	Cypripedium calceolus	Marisko	NT	1	1
	Epipactis atrorubens	Rødflangre			
	Gymnadenia conopsea	Brudespore	NT		
Maskeblomstfamilien	Euphrasia salisburgensis	Lappøyentrøst		3	3
Busk- og bladlav	Collema fasciculare	Puteglye		40	40
	Collema furfuraceum	Fløyelsglye		30	30
	Collema nigrescens	Brun blæreglye		2	2
	Leptogium lichenoides	Flishinnelav		1	1
	Leptogium saturninum	Filthinnelav		50	50
	Lobaria hallii	Fossenever	VU	100	100
	Lobaria pulmonaria	Lungenever		25	5 20
	Lobaria scrobiculata	Skrubbenever		570	20 500 50
	Peltigera collina	Kystårenever		60	50 10
Sopp vedboende	Ceriporia purpurea			1	1
	Haploporus odoros	Nordlig aniskjuka	EN	1	1
	Skeletocutis nivea	Småporekjuka		1	1

Avgrensning og arrondering

Området er jevnt over godt avgrenset og har en rimelig naturlig arrondering. Det fanger opp praktisk talt hele ligradienten fra flatmarka i bunnen til fjellveggene i bakkant, det inkluderer hele Skilbekkens kløft i vest, og har også med øvre del av det slakere terrenget i sør. Her er imidlertid nedre deler av lia utelatt pga. mye nyere inngrep, slik at det er vanskelig å fange opp hele spennet i denne delen av lisida. Arronderingsmessig kunne det kanskje vært ønskelig å inkludere større deler av liene innover Tverrelvdalen, men uten at dette ville tilføre nevneverdige spesielle kvaliteter. Derimot antas det at de bratte sørvestvente skråningene videre nordvestover under Hompan kan ha tilsvarende store kvaliteter som i lia under Blåberget (samme topografi, eksposisjon, berggrunn etc.). Slik sett hadde det her ligget til rette for et stort område på ganske mange kilometers lengde, noe som ville styrket området. Arealet under Hompan burde undersøkes nærmere med tanke på dette.

Andre inngrep

Selv om området grenser ned til tunge inngrep og kulturlandskap kloss inntil i nedkant er det innenfor grensene liten grad av nyere påvirkning. Det som er av nyere påvirkning er konsentrert til søndre del. Gamle traktorveier finnes flere steder her, men disse har nå mest preg av gode stier, etter at frodig vegetasjon mange steder har grodd til. Bjørkeskogene her er temmelig tydelig beitepåvirket, og det er også vært noe vedhogst her i nyere tid (men i liten omfang). Nederst i lia inngår også enkelte granplantefelt innenfor grensa, siden det er vanskelig å unngå alle disse og samtidig fange opp verdifulle rike sump- og løvskogsarealer.

Vurdering og verdisetting

Blåberget utgjør trolig en av de mest verdifulle lisideløvsskogene i fylket. Arealet er stort, området er lite påvirket, løvskogsutformingene er både velutviklede og relativt varierte (ulike eksposisjoner, både høgstaude- og noe sumpskogstyper, bekkkløft), og i så måte representative for frodige høgstaudelier i de store dalførene i Troms. Ikke minst er størrelsen på området en viktig kvalitet. Denne egenskapen kunne blitt ytterligere forsterket med skråningene under Hompan videre nordvestover, uten at en kjenner til kvalitetene her. Bergkletten noen få kilometer lenger sør har tilsvarende store kvaliteter, men delvis av en annen type, bl.a. med noe tørrere og mer kalkpreget vegetasjon, og er i så måte mer av et spesialområde enn en typisk utforming.

I tillegg til kvaliteter knyttet til representativitet har Blåberget også mer særegne og spesielle verdier. Det er et godt eksempel på bratt liside preget av hyppig rasaktivitet, og illustrerer godt hvordan steinsprang og ras opptre som dynamisk forstyrrelsesfaktor i denne type skråninger. Biomangfoldmessig skiller området seg ut ved å utgjøre en nordlig utpostlokalitet for sørlige, varmekjære arter. Mest spesielt mht. arts mangfoldet er masseforekomst av fossenever, som i kraft av å være den kanskje rikeste kjente forekomsten i Europa gir området internasjonal verdi.

I forhold til påpekte mangler ved skogvernet i Norge (Framstad et al. 2002, 2003) bidrar området i betydelig grad til inn-

dekking. Mht. generelle mangler gjelder det (1) rike skogtyper, (2) gammel skog under naturlig dynamikk, og (3) viktige forekomster av rødlistearter. Av spesielle skogtyper er det (1) boreal løvskog og (2) høgstaudeskog som i stor grad dekkes inn. Denne type løvskogslier er også en skogtype som Norge har internasjonalt ansvar for.

Samlet sett anses området nasjonalt verneverdig (***)).

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Blåberget. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørt-het	Dødved mengde	Dødved kont.	Gamle bar-trær	Gamle løvtrær	Gamle edel-løvtrær	Treslagsfordeling	Variasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Blåberglia	***	***	***	0	***	-	***	*	***	***	-	-	***
2 Blåbergskrenten	***	-	-	-	-	-	-	**	***	**	-	-	**
3 Tverrelvdalen ytre	***	**	**	*	***	-	***	**	***	*	-	-	*
Totalt for Blåberget	***	***	***	*	***	-	***	**	***	***	***	***	***

Referanser

Botanisk Museum 2007. Norsk SoppDatabase, internett.

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H. & Branderud, T. E. 2003. Liste over prioriterte mangler ved skogvernet. - NINA oppdragsmelding 769. 9pp.

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H. og Brandrud, T.E., 2002. Evaluering av skogvernet i Norge. Fagrapport 54, NINA. 146 s.

Granmo, A. 2005. Flora- og vegetasjonstypeundersøkelser i ni løvskogsområder i Troms. Rapport til Fylkesmannen i Troms. 23 s.

Granmo, A. 2007. Nordlig aniskjuke *Haploporus odorus* i Nord-Norge. *Blyttia* 65: 17-20.

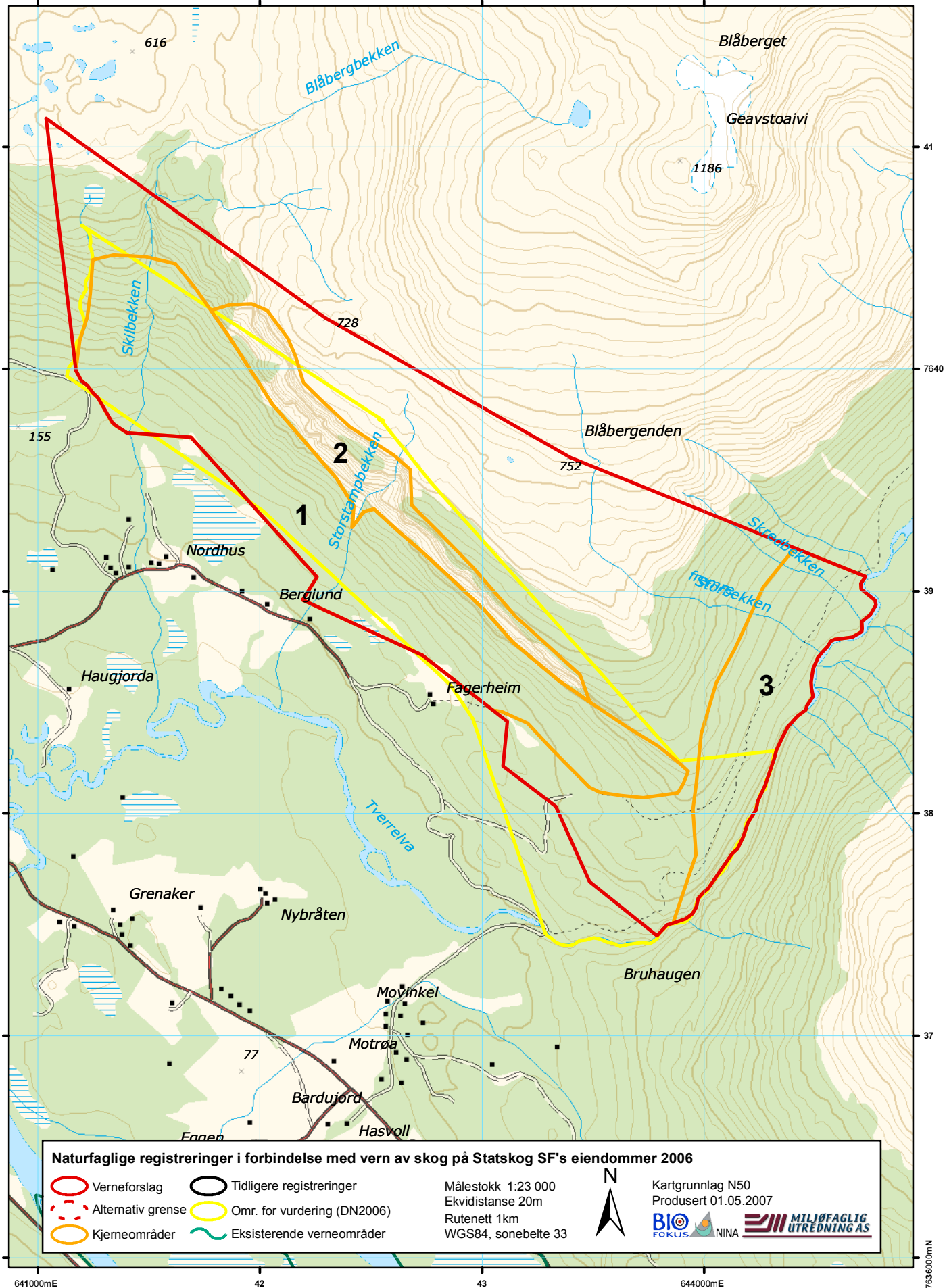
Moen, A., 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss, 199 s.

Norsk Lavdatabase på internett.

Røsok, Ø. & Heggland, A. 2004. Nordlig aniskjuke (*Haploporus odorus*), en truet art i Norge. *Blekksoppen* 94: 32-44.

Sigmond, E.M.O., Gustavson, M. & Roberts, D. 1984. Berggrunnskart over Norge - M 1: 1 million. Norges Geologiske Undersøkelse.

Strann, K-B., Frivoll, V., Iversen, M., Tømmervik, H. & Johnsen, T. 2005. Biologisk mangfold, Bardu kommune. NINA Rapport 58. 165 s.

Naturfaglige registreringer i forbindelse med vern av skog på Statskog SF's eiendommer 2006

Verneforslag	Tidligere registreringer	Målestokk 1:23 000 Ekvidistanse 20m Rutenett 1km WGS84, sonebelte 33	N Kartgrunnlag N50 Produsert 01.05.2007
Alternativ grense	Omr. for vurdering (DN2006)		
Kjerneområder	Eksisterende verneområder		

Bilder fra området Blåberget

Blåberget danner et dominerende landskapselement i Bardudalføret. Her sett fra sør. Foto: Tom Hellik Hofton

Blåberglia preges av meget frodige lobarionsamfunn på løvtrærne. Selje med store flak av lungenever. Foto: Tom Hellik Hofton

Frodig løvskog i bunnen av lia. Foto: Tom Hellik Hofton

Fra Blåbergskrenten har Storstampbekken nylig rast ut og dratt med seg store mengder skog. Foto: Tom Hellik Hofton